

Victor Danielsen 100 ár:

Lunnarnir undir verkið lagdir í ungdómsárum

Í gjár vórðu 100 ár liðin síðani Victor Danielsen varð borin í heim. Í tí sambandinum helt Símun Absalonsen í síðstu viku áhugaverdan fyrilestur í útvarpinum. Við loyvi frá Símuni prenta vit fyrra partin av fyrilestrinum her. Seinni partur kemur í blaðið í morgin.

Eitt kvøldið, stutt undan fyrra heimsbardaga, hevði ein ungur bygðardröngur leitað sær á fund hjá einum politiskum ungmannafelag í Havn. Hann lýddi gjølla á alt sum fór fram, men fór eins ljóðliga av fundinum sum hann var komin. Hann leitaði nakrar ferðir aftur til hesar fundir, ið uttan at taka orðið. Men einaferð varnaðist fundarleiðslan, at fremmandi gesturin sást ikki aftur á fundinum.

Hesin avbygdadröngur var Victor Danielsen, sýslumannssonur úr Söldarfirði. Hann var stutt frammanundan komin til Havnar at ganga á læraraskúla. Ein av teimum, ið skipaðu fyri áður nevndu fundum, tók mong ár seinni nakað soleiðis til feinarar minnisgrein um Victor Danielsen: »Vit sóu at tað var eithvørt hann leitaði eftir í lívinum, men tað at hann hvarv av okkara fundum kundi bent á, at í

okkara umhvørvi metti hann seg ikki at finna tað, sum hann leitaði eftir«.

Victor Danielsen varð borðin í heim í Söldarfirði tann 28. mars 1894. Hann var yngstur av 7 systkjum. Móðirin, Anna Malena Weihe, gjørdist álvarsliga sjúk eftir henda barnsburð, og andaðist 7. dagin eftir at Victor var borin í heim. Hon gjørdist bert 37 ára gomul. Hetta var ein dyggur smeytur fyri mann hennara Daniel Jacob Danielsen, sum tá var 56 ára gamal og sostatt 19 ár eldri enn konan. »Gamli sýslumaður«, sum hann eisini varð róptur, sat eftir við einum barnaflokki, harímillum einum nýføðingi, ið sum kunnugt fekk navn við Victor.

Gamli sýslumaður átti eina systur, ið nevndist Lina. Hon kom í húsið at verða, og var hon ein dyggur stuðul fyri bróðurin. Hon kom eisini at vera Victor í

móður stað. Victor varð eygnasteinur hennara og hon aldi hann upp sum sín egna son. Sum heilt lítul gjørdist Victor einaferð álvarsliga sjúk. Helst hevur hetta verið lungabruni. Ikki var lætt at fáa fatur á lækna og fastirin sat við angist og vakti uppi yvir barninum, vitandi, at hetta unga lív kundi slókna hvørja løtu. Við einari kenslu av máttloysi yvirgav hon barnið í hendurnar á honum, ið øllum valdar. Seinni greiddi hon frá, at hon kendi at onkur kom inn í kamarið og gav drönginum eithvørt í munin, sum hann einaferð av. Fastir Victor var ein vitug sinnilg kvinna, men líka til sín doyggjandi dag helt hon fast við, at tann vitjan, ið hon upplivdi við sjúkraleguna hjá Victor, var yvimátturlig.

Victor kom sostatt at vaksa upp í Söldarfirði. Hann var líkamliga veikur,

men andlig evnir fattaðist ikki – tvørturímóti. Hugurin til bókina og pennin kom skjótt til sjóndar og hann var óvanliga evnaríkur. Hann las alt, ið hann fekk hendur á og lærði skjótt uttanat. Stundum plagdi hann at ferðast hjá fastur síni á Ströndum, og har høvdu tey til stuttleika at fáa Victor at lesa danskar vísir og kvæðir uttanat, hóast hann bert var ein smádröngur.

Sálarliga var Victor eitt tungligt menniskja. Tankin um at alt, ið livir og rørist hevur sína avmarkaðu tíð og forgongur, nívdi hann frá barnsbeini av. Hetta melankolska lyndið reisti úðliga spurningar í sinni hansara um lívsmeining og lívsvirðir. Hann var illa heitin tá menn gjørdust harðmæltir og svórðu. Ein søga frá barnaárum Victors er henda:

Eitt kvøldið høvdu menn í Söldarfirði funnið saman í

vertsskapi og sótu og spældu kort. Teir vóru ikki sparnir í orðum og eiðirnir vóru mangir. Uttan at nakar varnaðist, var Victor kropin inn undir borðið og har sat hann og festi hann allar eiðimmar á pappír, ið kortspælarnir borðreiddu við í erva. At enda var listin so langur at høvundurin undir borðinum var heilt skelkaður. Hesin tilburður lýsir lyndi og kanska eisini hugin til pennin.

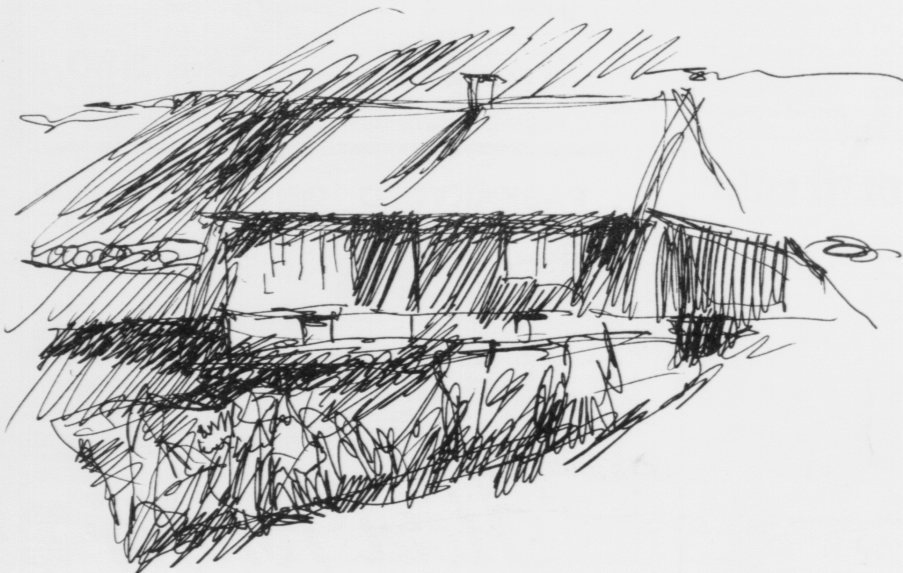
17 ára gamal stóð Victor við eitt vegamót í lívinum. Við sínum avmarkaða líkamliga førleika, men annars ríku evnum gjørdist tað heilt náttúrligt, at valið fall á læraraskúlan fram um vaðbeinið. Victor kom sostatt til Havnar í 1911 og fór at lesa til lærara. Lívið í Havn var á mangan hátt øðrvísi enn á bygd. Í hesum jørðildi fóru stórar reimingar fram, sum fólk úti um landið ikki merktu so nógv til. Tað rákið sum kom uttanfrá bar fyrst við í høvuðstaðnum. Í Havnini var ein sanur meldur av tjóðskaparligum, mentanarligum og átrúnaðarligum ráki.

Victor hevði um hetta mundið sína stillu gongd í Havnargøtum, og var ein tigandi eygleiðari av tí, ið rørdi seg rundan um hann. Hann meldaði seg inn í Thorshavns Totale Afholdsforening, hetta komst óivað av at hann hevði sæð avleiðingar av rúsevnismissnýtslu í heimbygd síni og eisini í Havn. Á fólkafundum sást hann ofta ímillum áhoyrararnar – men annars var tað skúlan, ið hann gekk uppi við lív og sál. Á læraraskúlanum var føroyskt ein av lærugreinum. Hetta var nakað heilt nýtt fyri Victor, ið sum flestallir føroyingar tá á døgum, nýtti danskt sum skriftmál. Tann móðurmálslærðómur, ið hann nam

á læraraskúlanum, fekk alstóran týðning fyri tað bókliga arbeiði, ið hann seinni í lívinum kom at avrika. Lærarin í føroyskum var eingin minni enn Jacob Dahl, ið seinni gjørdist Føroya próstur. Hetta var tíðin við tjóðskaparmørslu og málstríði, og Jacob Dahl stríðdist fyri at vinna føroyska málinum betri sømdir innan skúla- og kirkjugátt. Dahl var í orðsins sanna týðning ein móðurmálsins urtagarðsmaður, og frálæra hansara á læraraskúlanum fekk alstóran týðning fyri Victor.

Í 1909, tvey ár áðrenn Victor byrjaði á læraraskúlanum, var háskúlin fluttur úr Føgrulið til Havnar, og árið eftir í 1910 hevði heimamissið sett sjómannsskúla á stovn í Havn. Hesir báðir skúlarnir bór eisini boð um at tað, sum rørdi seg í donskum andslívi fyrr ella seinni eisini bar við í Føroyum. Tað var Grundtvig, ið legði lunnar undir háskúlatankan. Gudfrøðisliga uppfatanin hjá indremissiðini og grundtvigianarum var mangan kjaðvegnið í Danmark, og í donskum bókmentum er hetta mangant líst t.d. hjá tveimum so ólíkum monnum sum Kaj Munk og Hans Kirk.

Hóast Victor var komin til Havnar at ganga á læraraskúla, so var tað kortini ávirkanin frá sjómannsskúlanum, ið kom at seta djúpastu sporini í lívið hjá Victor. Ivaspurningar um meining og mál í tilveruni, um Gud og ávinleikan bankaðu uppá og Victor byrjaði at leita til teir kristiligu fundirnar, ið donsku sjómannsskúlamenninir Ryving-Jensen og A. Nielsen skipaðu fyri. Ryving-Nielsen var í januar 1911 valdur inn í stjórnina fyri meingheistshúsið í Havn og var hann ein umhildin talari

Sýslumanshúsin í Söldarfirði (Frits Johannesen)